

RAMY PRAWNE BEZPIECZEŃSTWA JĄDROWEGO W UE

Adam Erechemla

energetyka

Trzęsienie ziemi w Japonii spowodowało uszkodzenia elektrowni atomowych, których skutek nie jest jeszcze do końca znany. W dniu, w którym piszę ten tekst (16 marca) rzecznik rządu Francji stwierdził, że katastrofa w elektrowni atomowej Fukushima „może mieć większy rozmiar niż w Czarnobylu”. Sytuacja w Japonii powoduje oczywiste zaniepokojenie wśród społeczeństw krajów eksploatujących elektrownie jądrowe lub zamierzających je, tak jak Polska, budować.

Unia Europejska jest największym na świecie producentem energii elektrycznej wytwarzanej przez elektrownie jądrowe. Elektrownie te wytwarzają ponad jedną trzecią całej energii elektrycznej w UE. Energetyka jądrowa określana jest jako „niskoemisyjna”, a jej rynek w znacznie mniejszym stopniu podlega wahaniom cenowym w porównaniu z rynkami ropy lub gazu. Bezpieczeństwo obiektów jądrowych jest przedmiotem badań naukowych, których efektem są zmiany technologiczne, zwiększające jego zapewnienie. Podstawowe normy bezpieczeństwa w zakresie ochrony zdrowia pracowników i ogółu społeczeństwa przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego ustanowiła dyrektywa Rady 96/29/Euratom z 13 maja 1996 r.¹

Przyjęto również unijne ramy prawne mające zapewnić regulację bezpieczeństwa jądrowego, jego ciągłą poprawę i promowanie. Zawiera je dyrektywa Rady 2009/71/Euratom z 25 czerwca 2009 r. ustanawiająca wspólnotowe ramy bezpieczeństwa jądrowego obiektów jądrowych.² „Bezpieczeństwo jądrowe” oznacza osiągnięcie odpowiednich warunków eksploatacji, zapobieganie awariom i minimalizację ich skutków, czego wynikiem jest ochrona pracowników i ludności przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego z obiektów jądrowych. Państwa członkowskie zobowiązane są wprowadzić w życie przepi-

sy ustawowe, wykonawcze i administracyjne wdrażające dyrektywę do 22 lipca bieżącego roku i powiadomić o nich Komisję. Rozwiązania krajowe powinny chronić pracowników i ludność przed zagrożeniami powodowanymi przez promieniowanie jonizujące z obiektów jądrowych. Komisja musi też otrzymać teksty zasadniczych przepisów prawa w dziedzinie objętej dyrektywą oraz wszelkie ich zmiany.

dawczy i obiekt służący do przechowywania wypalonego paliwa oraz związane z nimi obiekty do przechowywania odpadów jądrowych.

Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia, utrzymania i ulepszania krajowych ram praw-

Foto: Jacek Zyśk

Elektrownia atomowa w Temelinie.

Dyrektywa ma zastosowanie do cywilnych obiektów jądrowych działających na mocy zezwolenia na wszystkich etapach nim objętych. „Zezwolenie” to każdy dokument wydany na mocy jurysdykcji państwa, w celu określenia odpowiedzialności za lokalizację, projektowanie, budowę, rozruch, eksploatację i likwidację obiektów jądrowych. „Obiekt jądrowy” to zakład wzbogacania, zakład produkcji paliwa jądrowego, elektrownia jądrowa, zakład przetwarzania, reaktor ba-

nych, regulacyjnych i organizacyjnych bezpieczeństwa obiektów jądrowych. Ramy te mają przypisywać odpowiedzialność organom państwa oraz zapewnić koordynację między nimi. Powinny również określać zakres odpowiedzialności za przyjęcie krajowych wymogów bezpieczeństwa jądrowego, zapewnienie funkcjonowania systemu zezwoleń, systemu nadzoru nad bezpieczeństwem jądrowym i działań na rzecz egzekwowania przepisów (w tym zawieszenia eksploatacji i zmiany lub cof-

nięcia zezwolenia). Ramy krajowe muszą również zobowiązywać posiadaczy zezwoleń do utrzymania zasobów ludzkich (personelu) i finansowych, gwarantujących wypełnienie obowiązków dotyczących bezpieczeństwa jądrowego. Personel wszystkich zaangażowanych w utrzymanie bezpieczeństwa podmiotów powinien rozwijać wiedzę fachową poprzez kształcenie i szkolenia.

Państwa członkowskie określają instrumenty realizacji wymogów bezpieczeństwa jądrowego i sposoby ich przyjmowania oraz zapewniają, aby ramy krajowe zobowiązywały posiadaczy zezwoleń do wdrożenia systemów zarządzania zorientowanych na bezpieczeństwo jądrowe.

Obowiązkiem państw jest też ustanowienie i utrzymanie organu regulacyjnego (lub systemu organów) w zakresie bezpieczeństwa obiektów jądrowych, posiadającego faktyczną niezależność w regulacyjnym procesie decyzyjnym. Nie może on być zaangażowany w promowanie i wykorzystywanie energii jądrowej, ani w ogóle w produkcję energii elektrycznej. Organ regulacyjny powinien mieć uprawnienia do wymagania od posiadacza zezwolenia zgodności z krajowymi wymogami, wymagania wykazania tej zgodności, zweryfikowania jej przez oceny i inspekcje oraz działań na rzecz egzekwowania przepisów, łącznie z możliwością zawieszenia obiektu jądrowego. Organ ten musi też weryfikować systemy zarządzania.

Państwa członkowskie mają obowiązek oceniać swoje ramy krajowe i właściwe organy przynajmniej raz na dziesięć lat. W takich odstępach czasu powinny też organizować ich przeglądy zewnętrzne, a ich wyniki przekazywać wszystkim państwom członkowskim i Komisji.

Pierwotna odpowiedzialność za bezpieczeństwo jądrowe obiektów jądrowych spoczywać musi na posiadaczu zezwolenia, czyli osobie prawnej lub fizycznej odpowiedzialnej za całość obiektu jądrowego na podstawie tego zezwolenia. Odpowiedzialności tej posiadacz nie może przekazać. Jego obowiązkiem jest systematyczne i możliwe do zweryfikowania poprawianie bezpieczeństwa obiektu, pod nadzorem organu regulacyjnego. Podstawą dzia-

łań poprawiających bezpieczeństwo powinna być systematyczna ocena funkcjonowania środków ochrony przed awariami i łagodzenia ich skutków, łącznie ze sprawdzaniem barier fizycznych i proceduralnych zapewniających ochronę pracowników i ludności przed znaczącym narażeniem na promieniowanie jonizujące.

Informacje dotyczące regulacji bezpieczeństwa jądrowego muszą być udostępniane pracownikom obiektów jądrowych i ludności. Organ regulacyjny powinien informować ludność o swoich kompetencjach w trybie stosowanym w kraju dla udostępniania informacji publicznej.

Sprawozdanie z wdrażania dyrektywy państwa członkowskie powinny złożyć po raz pierwszy do 22 lipca 2014 r., a następnie co trzy lata. Na podstawie tych sprawozdań Komisja sporządza zbiorcze sprawozdanie z wdrażania aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Dyrektywa nie zawiera szczegółów technicznych, poszczególne artykuły mają prostą strukturę, co nie zdarza się zbyt często. Nie ma też w jej tekście upoważnień dla Komisji do wydawania aktów wykonawczych lub delegowanych. Państwa członkowskie mają więc dużą swobodę przy wyborze instrumentów do jej transpozycji.

W Polsce transpozycja dyrektywy dokonana zostanie przez zmianę ustawy – Prawo atomowe oraz wydanie do niej przepisów wykonawczych. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo atomowe oraz o zmianie niektórych innych ustaw, wpłynął do Sejmu 1 marca 2011 r. (druk nr 3939). Ponieważ dyrektywa 2009/71/ Euratom zawiera większość uregulowań zgodnych z Konwencją bezpieczeństwa jądrowego,³ z którymi zgodna jest zasadniczo ustawa – Prawo atomowe, część jej przepisów nie wymaga już wdrażania do prawa polskiego.

Adam Erechemia

¹ Dz.U. L 159 z 29.06.1996, s. 1.

² Dz.U. L 172 z 2.07.2009, s. 18. Sprostowanie do dyrektywy (Dz.U. L 260 z 3.10.2009, s. 40).

³ Konwencja sporządzona w Wiedniu dnia 20 września 1994 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 42, poz. 262).

ekOserwis

■ Wspólne stanowisko w sprawie ochrony klimatu, działań na rzecz poprawy jakości powietrza, ochrony gleb oraz opracowania 7. Programu Działań na rzecz Środowiska przyjęli ministrowie środowiska Grupy Wyszehradzkiej. W XVII Spotkaniu Ministrów Środowiska Państw Grupy Wyszehradzkiej (V4), które odbyło się 7–8 marca na Słowacji wzięły udział **Janusz Zaleski**, podsekretarz stanu w Ministerstwie Środowiska, główny konserwator przyrody.

W trakcie spotkania podkreślono wagę ustanowienia Zielonego Funduszu (Green Fund), który ma służyć finansowaniu działań mitygacyjnych (ograniczenia emisji) i adaptacji do zmian klimatu w krajach rozwijających się. Kraje V4 podejmą wspólne działania w celu uzgodnienia zasad określenia udziału poszczególnych stron w finansowaniu, wskazując na konieczność wypracowania właściwej struktury udziału poszczególnych źródeł (publiczne, prywatne), a także rodzaju instrumentów finansowania projektów adaptacyjnych i mitygacyjnych (pożyczki, dotacje, gwarancje, szkolenia, stypendia).

Dwudniową debatę zakończyło podpisanie przez ministrów środowiska Polski, Słowacji i Czech oraz ministra rozwoju obszarów wiejskich Węgier wspólnego oświadczenia w sprawie dalszej współpracy.

Minister Janusz Zaleski komentując zakończone spotkanie powiedział:

– Państwa Grupy Wyszehradzkiej mają podobne problemy i podobne stanowiska dotyczące zagadnień środowiskowych – tych o znaczeniu globalnym, jak i tych regionalnych. Zależy nam na skutecznym działaniu, przy uwzględnieniu specyficznych warunków każdego kraju Wspólnoty. Uzgodnienie wspólnego stanowiska np. w sprawie ochrony klimatu pozwoli nam skutecznie prezentować je na forum unijnym. Między innymi dlatego dla Polski współpraca dotycząca ochrony środowiska w ramach Grupy Wyszehradzkiej i wzmocnienie porozumienia i spójności wewnątrz grupy ma bardzo istotne znaczenie – dzięki niemu możemy skuteczniej działać. Dla Polski współpraca V4 jest też kluczowa w przygotowaniach do prezydencji w Radzie UE.
cd. s. 19